
БІБЛІОТЕКА ЛНМУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО У ВОЄННИХ РЕАЛІЯХ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ В РОБОТІ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Іванна Шелюх

Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
Бібліотека
ORCID iD 0009-0006-1073-558X

Оксана Огребчук

Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
Бібліотека
ORCID iD 0009-0006-4491-3428

В публікації висвітлено та проаналізовано роботу сектору обслуговування англomовною навчальною літературою за період з початку повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну і до сьогодні. Метою даної статті є продемонструвати виклики і проблеми в роботі сектору, які виникли на початку воєнних дій. Також показати конструктивні зміни та нововведення, які стали відповіддю на ці виклики.

Ключові слова: бібліотека медичного університету, іноземні студенти, бази даних, електронні ресурси, трансформація послуг, бібліотека під час війни, інноваційні онлайн послуги, інформаційно-освітній контент.

Класичним та історично зумовленим завданням університетської бібліотеки завжди було накопичення, зберігання та розповсюдження інтелектуальних надбань; забезпечення постійного та безперешкодного доступу до своїх фондів задля якісного та повноцінного навчального процесу. Вона була і залишається невід'ємною частиною науково-дослідницької діяльності. Книгозбірня не втрачає своєї функціональності та значимості навіть у такий нелегкий і непередбачуваний час, який переживає Україна сьогодні. Однак, не можна твердити, що бібліотеки не змінюються під впливом обставин, не пристосовуються до нових запитів читачів та суспільства. Тому ми поставили собі за мету продемонструвати, яким чином Бібліотека ЛНМУ імені Данила

Галицького, її інфраструктура, ключові послуги та методи комунікації зі студентами трансформувалася під впливом пандемії Covid-19 та воєнних дій на прикладі сектору обслуговування англомовною навчальною літературою.

Сектор обслуговування англомовною навчальною літературою є одним із підрозділів Відділу обслуговування навчальної літератури. У структурі Бібліотеки він з'явився як відповідь на запровадження в Університеті навчання англійською мовою у 1997 році. Тоді й розпочався процес формування фонду англомовної навчальної літератури та відкриття у вересні 2002 року абонементу, який нараховував 1600 примірників і обслуговував 230 студентів-іноземців і 30 викладачів. Його основою стала література англійською мовою, зібрана на Кафедрі гістології, цитології та ембріології, яку професор О. Д. Луцик передав у відділ. Вагомий внесок у формування книжкового фонду зробили також благодійний фонд «Сейбр-Світло», співпраця з видавництвом «Elsevier», студенти-іноземці та викладачі університету. У 2007 році було відкрито читальний зал для іноземних студентів з безкоштовним Wi-Fi доступом. На сьогодні фонд налічує 18289 примірників.

Користувачами сектору обслуговування англомовною навчальною літературою Бібліотеки є студенти з країн Африки, Північної та Південної Америки, Азії та Європи, які здобувають фах на медичному, фармацевтичному та стоматологічному факультетах. Кількість іноземних здобувачів освіти з кожним роком збільшувалась. Впродовж 2002–2018 років їх кількість зросла з 230 осіб до 1092 осіб. Станом на 2019-2020 навчальний рік було нараховано 1237 студентів, 2021–2022 навчальний рік – 1589 студентів. Таке кількісне зростання іноземних студентів зумовило і поповнення фонду, вагомим джерелом якого стали також закупівлі навчальної літератури на основі кафедральних замовлень.

Ключовим завданням сектору від початку його створення було обслуговування іноземних студентів: надання необхідної навчальної літератури, задоволення інформаційно-довідкових запитів, створення комфортного для навчання простору. Бібліотекарі виконували й виконують свою роль і покладені на них функції: своєчасно та релевантно відповідають на інформаційні запити користувачів. Фаховість, готовність вчитися та вдосконалювати свої знання і навички, вміння трансформуватися та відповідати на виклики суспільства допомогли бібліотекарям сектору працювати під час епідемії Covid-19, а також у період воєнного стану.

Повномасштабне вторгнення військ РФ в Україну вплинуло на всі сфери й галузі суспільства та на роботу сектору зокрема. Переживаючи за свою безпеку і життя, Україну почали масово покидати іноземні студенти, на яких була спрямована вся діяльність сектору. З Університету, за власним бажанням, відрахувалися 586 іноземних студентів, що становило більше третини їх загальної кількості (1586 студентів). Воєнні реалії спричинили переведення навчання в онлайн формат, що зумовило трансформацію читального залу й традиційних бібліотечних послуг у віртуальні. Бібліотекарі на вимогу користувачів надавали сканкопії запитуваних тем з підручників, робили підбірки електронних медичних баз даних за певними дисциплінами. Щодо абонементу, сюди навідувались студенти, які залишились в Україні, щоб повернути і позичити навчальні посібники.

Чимало фонду було втрачено, так як студенти, виїжджаючи поспіхом з України, не повернули свої бібліотечні борги. Згодом бібліотекарі налагодили із ними комунікацію онлайн та за посередництвом їхніх представників в Україні, що дозволило частково віднайти та повернути втрачені підручники й посібники. Крім цього було розроблено алгоритм, за яким студенти-боржники, компенсували вартість втраченої ними навчальної літератури. Це дозволить в майбутньому здійснити закупівлю нової літератури і відновити фонд.

Незважаючи на воєнний стан, сектор функціонує повноцінно, відповідаючи на нові виклики, знаходячи можливості та шляхи допомоги студентам у навчальному процесі. На зміну традиційним формам бібліотечного обслуговування прийшли інноваційні. Бібліотека займає свою нішу та утверджується у віртуальному інформаційному просторі.

Працівники сектору надають студентам віртуальні довідки через соціальні мережі (Facebook, Instagram, Telegram) та електронну пошту, готують віртуальні тематичні виставки (<https://library.meduniv.lviv.ua/chytalnyy-zal>), регулярно створюють інформаційно-освітній контент для соцмереж (Facebook, Instagram, Telegram).

Бібліотека, окрім традиційних друкованих ресурсів, надає доступ до, як ніколи, актуальних новітніх джерел інформації – електронних медичних баз даних. Активно співпрацює з іноземними розробниками онлайн-платформ (BMJ, Springer Nature, EBSCO Health, AMBOSS, ekg.training, Wolters Kluwer, Capsule, Thieme, GIDEON). Працівники сектору координують доступи до баз даних,

моніторячи їхню актуальність. Ведуть переговори з менеджерами компаній щодо продовження термінів діючих доступів та отримання нових. Таким чином залишаючись надійною опорою студентів у навчальному процесі.

В червні 2019 року ЛНМУ імені Данила Галицького на 2 роки оплатив 20 доступів до онлайн-платформи для підготовки до USMLE. Також було придбано друковані посібники USMLE Step 1, 2, 3. United States Medical Licensing Examination – це тестування для медичного персоналу та медичних студентів, які бажають отримати ліцензію на медичну практику в США. USMLE оцінює здатність лікаря застосовувати на практиці знання, концепції та принципи, а також продемонструвати основні навички догляду за пацієнтом. Тестування складається з трьох частин, кожна з яких доповнює іншу і є необхідною для отримання ліцензії. У Бібліотеці були проведені воркшопи для українських та іноземних студентів, на яких представник компанії в Україні розповів про особливості та специфіку платформи, її наповнення та спектр функціональних можливостей. Використання платформи було можливе з комп'ютерного залу Відділу обслуговування навчальної літератури Бібліотеки та з англomовного читального залу.

У 2022 році завдяки співпраці дирекції Бібліотеки з представниками компанії AMBOSS Університет отримав безкоштовний доступ до платформи AMBOSS. Працівникам сектору було доручено інформування та популяризацію даного онлайн ресурсу серед студентів. Платформа AMBOSS містить матеріали для підготовки до USMLE. Перевагою цього ресурсу є те, що його можна використовувати віддалено. AMBOSS є популярною медичною освітньою базою даних, якою із задоволенням користуються студенти для поглиблення знань і підготовки до занять та викладачі Університету для контролю знань студентів.

ЛНМУ імені Данила Галицького першим в Україні отримав доступ до освітньої платформи ekg.training. Ekg.training – це найбільша онлайн-платформа підвищення кваліфікації з електрокардіографії (ЕКГ). Ресурс містить навчальні відео з вправами, щотижневі онлайн-конференції з розбором цікавих клінічних випадків і опитування, завдяки яким можна навчитися розуміти й оцінювати електрокардіограми, а також правильно їх інтерпретувати в клінічному контексті.

Однією з перших медичних платформ, до яких Університет отримав безкоштовний доступ, була Capsule Clinical Learning. Платформу вже використовують понад 60 медичних закладів і нею користуються тисячі студентів

по всьому світу для поглиблення медичних знань та покращення навичок прийняття правильних діагностичних рішень. Capsule містить понад 700 реалістичних сценаріїв та 3700 запитань, написаних та відредагованих провідними британськими медичними викладачами та лікарями. Ресурс можна використовувати в освітньому процесі для перевірки знань студента та для набуття навичок швидкого прийняття рішень.

Бібліотекарі сектору проводять навчально-інформаційні вебінари на платформі Zoom щодо переваг і можливостей онлайн ресурсів та стаціонарно консультують студентів і викладачів Університету щодо користування базами даних.

Студентам та співробітникам Університету з початку повномасштабного вторгнення було надано доступ до нових баз даних: Capsule; OERSI; Science Direct, Research Discovery, SciVal, Funding Institutional, Researcher Academy, Mandelely від компанії Elsevier; Coursera; BossDiscovery від Goethe-Institut Ukraine; Ukraine Global Faculty. Продовжено термін до діючих доступів: AMBOSS; Research4Life; Bentham Science.

Додатковим і безсумнівно корисним електронним джерелом навчальних матеріалів для студентів є також ресурси вільного доступу, користування якими не потребує ліцензійних угод та передплати. Дозволено вільне використання, поширення та відтворення з науковою та навчальною метою, за умови правильного цитування тексту оригіналу. Працівники сектору регулярно здійснюють пошук, відбір і впорядкування матеріалів за дисциплінами та видами (<https://library.meduniv.lviv.ua/elektronni-resursi>). Студентам такі підбірки суттєво полегшують та пришвидшують пошук необхідної інформації, а також підвищують ефективність навчання.

Водночас характеристика трансформації сектору у час війни була би неповною без погляду на його діяльність очима студентів. З цією метою працівники сектору обслуговування англомовною навчальною літературою провели анкетування в онлайн та офлайн форматі, у якому взяли участь іноземні студенти (2–6 років навчання).

Обставини епідемії та військових дій спричинили зміщення акцентів у діяльності Бібліотеки в бік розширення електронних сервісів. Тому однією із ключових цілей опитування було з'ясувати чи традиційні послуги (наприклад видача паперових книг та відвідування читального залу) і досі важливі для

студентів. Яке місце займають онлайн-сервіси та які саме їхні види є пріоритетними для користувачів. Результати анкетування свідчать, що для читачів сектору бібліотечні друковані видання, безсумнівно, залишаються засобом навчання. Використання читального залу вважають «надзвичайно важливим» для себе 61% опитаних, а «дуже важливим» – інші 39%. Запозичання книг у абонементі виявилось «важливим». Із бібліотечної інфраструктури студенти найбільше цінують вільний доступ до Wi-Fi. Натомість можливості фотокопіювання та наявність комп'ютерів і принтерів не є значущими лиш для невеликої категорії опитуваних (22% та 13% відповідно). Водночас ставлення студентів до електронних ресурсів та послуг дещо різниться. Усі чотири напрями діяльності бібліотеки (вебсайт, тематичний онлайн пошук літератури, інформативні дописи у соціальних мережах та навчально-ознайомчі вебінари) мають переважаючу кількість ствердних відповідей щодо їх важливості.

Анкетування також мало на меті з'ясувати, як студенти оцінюють робочу атмосферу та кваліфікованість працівників та як це впливає на загальне ставлення студентів до Бібліотеки. Для цього учасників опитування просили оцінити роботу персоналу за критеріями професіоналізму та відношення до відвідувачів і вказати, чи відчують вони бар'єри у доступі до фондів чи послуг – на що отримано виключно позитивні відповіді.

Один із аспектів бібліотечної діяльності, що постійно потребує удосконалення – це засоби комунікації із читачем, донесення до нього важливої інформації та отримання зворотного зв'язку. У ході анкетування ми спробували дослідити, які способи інформування є ефективними серед студентів і як часто студенти відвідують сторінку Бібліотеки в соціальних мережах. Як впливає із результатів, найчастіше читачі дізнаються про діяльність Бібліотеки від інших студентів (61%), через соціальні платформи (30%) та дошку оголошень (26%), та рідше користуються офіційною вебсторінкою Бібліотеки (8,7%). Незважаючи на це, соціальні мережі Бібліотеки є достатньо популярними серед студентів – 77,1% опитаних ним користуються (з них 36,3% відвідують інтернет платформи регулярно або ж декілька разів на тиждень, а 40,8% – раз на місяць або й рідше).

Врешті, очевидне зацікавлення викликає запитання обізнаності студентів щодо доступних баз даних та частоти їх використання з навчальною метою. Із переліку запропонованих у анкеті баз даних, частина виявилися маловідомою. Це зумовлено тим, що студенти користуються іншими базами даних, які вже

вивчені та апробовані у їхньому оточенні. Тому на майбутніх навчально-ознайомчих вебінарах працівники сектору акцентуватимуть увагу студентів на малозатребуваних електронних ресурсах. Більшість студентів знали або користувались такими базами даних: Scopus, Thieme, Springer Nature, Bentham Science та Capsule. На частковий рівень обізнаності читачів із усім спектром доступних баз даних вказують і відповіді на запитання «До яких баз даних Ви хотіли б отримати доступ?», де студенти переважно вказували уже доступні ресурси. Тому очевидно є потреба у збільшені комунікації з читачами та їх ширше інформування через соціальні мережі та вебінари.

Отже, незважаючи на хаос та страхітливую невідомість перших днів війни, навчальний процес у ЛНМУ імені Данила Галицького не припинявся, тож і Бібліотека та один із вагомих її підрозділів, сектор обслуговування англомовною літературою, не закривали своїх дверей перед студентами, викладачами та науковцями. В умовах воєнного стану сектор продовжував виконувати функції та покладені на нього завдання. Трансформуючи і реконфігуруючи свою діяльність та залишаючись опорою навчального та науково-дослідницького процесу, бібліотекарі знаходили альтернативні шляхи та новітні навчальні ресурси. Було налагоджено співпрацю з численними менеджерами міжнародних компаній-розробників медичних баз даних. Надано безкоштовний доступ до них усім здобувачам освіти та професорсько-викладацькому складу. Вектор роботи сектору суттєво змістився в онлайн простір. Зросла комунікація зі студентами через соціальні мережі. Постійно відбувається популяризація бібліотечних фондів. Бібліотека робить вагомий внесок у перемогу та відродження України.

LIBRARY OF DANYLO HALYTSKY LNMU IN THE WAR REALITIES: CHALLENGES AND STRATEGIC SOLUTIONS IN WORKING WITH FOREIGN STUDENTS

Ivanna Sheliukh

Danylo Halytsky National Medical University in Lviv

Library

ORCID iD 0009-0006-1073-558X

Oksana Ohrebchuk

Danylo Halytsky National Medical University in Lviv

Library

ORCID iD 0009-0006-4491-3428

The publication highlights and analyzes the work of the Science Literature Department from the beginning of the full-scale invasion of Ukraine by Russian troops to the present day. The purpose of this article is to demonstrate the challenges and problems in the work of the Science literature department that arose at the beginning of hostilities. Also to show the constructive changes and innovations that have become a response to these challenges.

Key words: medical university library, foreign students, databases, electronic resources, services transformation, library during the war, innovative online services, information and educational content.